

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEEK
PRIIT PIKAMÄE
esitatud 16. mail 2019¹

Kohtuasi C-314/18

Openbaar Ministerie
versus
SF

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud rechtbank Amsterdam (Amsterdami esimese astme kohus, Madalmaad))

Eelotsusetaotlus – Õigusalane koostöö kriminaalasjades – Raamotsused 2002/584/JSK ja 2008/909/JSK – Tagaotsitava üleandmine vahistamismääruse teinud liikmesriigile tagatisel, et ta tuuakse vahistamismäärust täitvasse liikmesriiki vabadusekaotusliku karistuse või vabadust piirava meetme täitmiseks tagasi – Tagasitoomise hetk – Lisakaristus või -meede

I. Sissejuhatus

1. Käesolevas eelotsusetaotluses palutakse tõlgendada nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsuse 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta² (muudetud 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK³) artikli 1 lõiget 3 ja artikli 5 punkti 3 ning nõukogu 27. novembri 2008. aasta raamotsuse 2008/909/JSK vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta kriminaalasjades tehtud otsuste suhtes, millega määratakse vabadusekaotuslikud karistused või vabadust piiravad meetmed, nende Euroopa Liidus täideviimise eesmärgil⁴, artikli 1 punkte a ja b, artikli 3 lõikeid 3 ja 4 ning artiklit 25.

2. Taotlus on esitatud sellise Euroopa vahistamismääruse täitmisel Madalmaades, mille tegi Canterbury Crown Courti (Canterbury raskete kuriteoasjade kohus, Ühendkuningriik) kohtunik 3. märtsil 2017 SF-i suhtes tema kriminaalmenetluse läbiviimiseks.

3. Raamotsuse 2002/584 artikli 5 punkt 3 näeb Euroopa vahistamismäärust täitvale liikmesriigile ette võimaluse seada vahistamismääruse täitmise tingimuseks, et vahistamismääruse teinud liikmesriik annab tagatise, et isik tuuakse vahistamismäärust täitvasse liikmesriiki tagasi, et ta saaks seal kanda vabadusekaotust või täita vabadust piiravat julgeolekumeedet, mis on talle mõistetud vahistamismääruse teinud liikmesriigis. Käesolev kohtuasi annab Euroopa Kohtule võimaluse täpsustada tagasitoomise tagatise ulatust ja kinnitada liidus kriminaalasjades tehtava õigusalase koostöö aluseks olevast vastastikuse tunnustamise põhimõttest tulenevaid nõudeid.

¹ Algkeel: prantsuse.

² EÜT 2002, L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34.

³ ELT 2009, L 81, lk 24; edaspidi „raamotsus 2002/584“.

⁴ ELT 2008, L 327, lk 27.

II. Õiguslik raamistik

A. Liidu õigus

1. Raamotsus 2002/584

4. Raamotsuse 2002/584 artikkel 1 näeb ette:

„1. Euroopa vahistamismäärus on liikmesriigi väljaantud kohtuotsus, et teine liikmesriik võtaks tagaotsitava vahi alla ja annaks ta üle kriminaalmenetluse raames kohtu alla andmise või vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitmiseks.

2. Liikmesriigid täidavad mis tahes Euroopa vahistamismääruse vastastikuse tunnustamise põhimõtte alusel ja vastavalt käesoleva raamotsuse sätetele.

3. Käesolev raamotsus ei mõjuta kohustust austada põhiõigusi ja õiguse aluspõhimõtteid, mis on kirja pandud [ELL] artiklis 6.“

5. Raamotsuse artikli 2 lõige 1 sätestab:

„Euroopa vahistamismääruse võib teha tegude eest, mida vahistamismääruse teinud liikmesriigis karistatakse vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetmega, mille maksimaalne pikkus on vähemalt 12 kuud, või kui karistuse või vabadust piirava julgeolekumeetme kohta on otsus tehtud, peab see olema vähemalt nelja kuu pikkune.“

6. Nimetatud raamotsuse artikli 5 punkt 3 on sõnastatud järgmiselt:

„Euroopa vahistamismääruse täitmise suhtes täitva õigusasutuse poolt võib vahistamismäärust täitva liikmesriigi õiguse alusel kohaldada järgmisi tingimusi:

[...]

3) kui isik, kelle suhtes on tehtud Euroopa vahistamismäärus kohtu alla andmiseks, on vahistamismäärust täitva liikmesriigi kodanik või omab seal elukohta, võib üleandmise suhtes kohaldada tingimust, et see isik tuuakse pärast ülekuulamist vahistamismäärust täitvasse liikmesriiki tagasi, et ta saaks seal kanda vabadusekaotust või täita vabadust piiravat julgeolekumeedet, mis on talle määratud vahistamismääruse teinud liikmesriigis.“

2. Raamotsus 2008/909

7. Raamotsuse 2008/909 artikli 1 punktid a ja b on sõnastatud järgmiselt:

„Käesolevas raamotsuses kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „kohtuotsus“ – väljaandjariigi kohtu jõustunud kohtuotsus või korraldus, millega määratakse füüsilisele isikule karistus;
- b) „karistus“ – mis tahes vabadusekaotuslik karistus või vabadust piirav meede, mis on mõistetud määratud või määramata tähtjaks kriminaalmenetluse alusel kuriteo eest“.

8. Selle raamotsuse artikkel 3 sätestab:

„1. Käesoleva raamotsuse eesmärgiks on kehtestada eeskirjad, mille kohaselt liikmesriigil, selleks et hõlbustada süüdimõistetud isiku sotsiaalset rehabilitatsiooni, tuleb tunnustada kohtuotsust ja viia mõistetud karistus täide.

2. Käesolevat raamotsust kohaldatakse juhul, kui süüdimõistetud isik on väljaandjariigis või täidesaatvas riigis.

3. Raamotsust kohaldatakse ainult kohtuotsuste tunnustamise ja karistuste täideviimise suhtes käesoleva raamotsuse tähenduses. Asjaolu, et lisaks karistusele on määratud ka rahatrahv ja/või tehtud konfiskeerimisotsus, mida ei ole veel tasutud, sisse nõutud või täide viidud, ei takista kohtuotsuse edastamist. Rahatrahvide ja konfiskeerimisotsuste tunnustamine ja täideviimine teises liikmesriigis põhineb liikmesriikide vahel kohaldatavatel õigusaktidel, eelkõige nõukogu 24. veebruari 2005. aasta raamotsusel 2005/214/JSK rahatrahvide vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta^[5] ja nõukogu 6. oktoobri 2006. aasta raamotsusel 2006/783/JSK konfiskeerimisotsuste suhtes vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta.^[6]

4. Käesolev raamotsus ei mõjuta kohustust austada põhiõigusi ja õiguse aluspõhimõtteid, mis on kirja pandud [ELL] artiklis 6.“

9. Selle otsuse artikkel 8 sätestab:

„1. Täidesaatva riigi pädev asutus tunnustab artikli 4 kohaselt ning artiklis 5 sätestatud korras edastatud kohtuotsust ja võtab viivitamata vajalikud meetmed karistuse täideviimiseks, välja arvatud juhul, kui ta otsustab tugineda mõnele artiklis 9 sätestatud mittetunnustamise või täideviimisest keeldumise põhjusele.

2. Kui karistus on oma kestuselt vastuolus täidesaatva riigi õigusega, võib täidesaatva riigi pädev asutus otsustada karistust muuta ainult siis, kui kõnealune karistus ületab tema siseriiklikus õiguses sama liiki tegude eest sätestatud karistuse maksimaalse määra. Muudetud karistus ei tohi olla väiksem täidesaatva riigi siseriiklikus õiguses sama liiki tegude eest sätestatud karistuse maksimaalsest määrast.

3. Kui karistus on oma olemuselt vastuolus täidesaatva riigi õigusega, võib täidesaatva riigi pädev asutus viia selle vastavusse oma õigusaktides sätestatud karistuse või meetmega sama liiki teo eest. Selline karistus või meede vastab võimalikult täpselt väljaandjariigi määratud karistusele ning seega ei saa karistust muuta rahaliseks karistuseks.

4. Muudetud karistus ei tohi väljaandjariigis määratud karistust raskendada selle olemuse ja kestuse osas.“

10. Raamotsuse artikkel 25 sätestab:

„Ilma et see piiraks raamotsuse [2002/584] kohaldamist, kohaldatakse käesoleva raamotsuse sätteid *mutatis mutandis* selles ulatuses, nagu see on kooskõlas kõnealuse raamotsuse sätetega, karistuste täideviimiseks juhtudel, kus liikmesriik võtab kohustuse viia karistus täide vastavalt kõnealuse raamotsuse artikli 4 lõikest 6 tulenevatel juhtudel või kui kõnealuse raamotsuse artikli 5 lõike 3 kohaselt toimides on ta kehtestanud tingimuse, et isik tuleb karistuse kandmiseks tuua tagasi asjaomasesse liikmesriiki süüdimõistetud isiku karistamatuse vältimiseks.“

5 ELT 2005, L 76, lk 16.

6 ELT 2006, L 328, lk 59.

B. Madalmaade õigus

11. Raamotsus 2002/584 võeti üle 29. aprilli 2004. aasta üleandmiseseadusega (Overleveringswet)⁷. Nimetatud seaduse artikli 6 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Madalmaade kodaniku üleandmist võib lubada juhul, kui üleandmist taotletakse tema suhtes alustatud kriminaalmenetluse eesmärgil ning kui vahistamismäärust täitva õigusasutuse arvates on tagatud see, et kui isikule on mõistetud lõplik vabadusekaotuslik karistus tegude eest, mille puhul on üleandmine vahistamismäärust täitvas liikmesriigis lubatud, siis saab ta kõnealuse karistuse kanda Madalmaades.“

12. OLW artikli 28 lõige 2 näeb ette:

„Kui rechtbank [kohus] leiab [...], et üleandmist ei saa lubada [...], siis tuleb tal sellest üleandmisest oma otsusega keelduda.“

13. Raamotsus 2008/909 võeti üle 12. juuli 2012. aasta seadusega, mis käsitleb vabadusekaotuslike karistuste, sealhulgas tingimisi täitmisele pööramata jäetud karistuste vastastikust tunnustamist ja täideviimist (Wet wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging vrijheidsbenemende en voorwaardelijke sancties)⁸. Seaduse artikli 2:2 „pädev asutus“ lõige 1 näeb ette:

„Minister on pädev tunnustama vahistamismääruse teinud liikmesriigi edastatud kohtuotsust selle täitmiseks Madalmaades.“

14. WETS artikkel 2:11 „kohtu ülesanne; karistuse kohandamine“ sätestab:

„1. Minister edastab kohtuotsuse ja tunnistuse apellatsioonikohtu juures oleva prokuratuuri kohtujuristile, välja arvatud juhul, kui ta eelnevalt leiab, et esineb kohtuotsuse tunnustamisest keeldumise põhjusi.

2. Kohtujurist esitab kohtuotsuse [...] viivitamata Gerechtshof Arnhem-Leeuwardeni [Arnhem-Leeuwardeni apellatsioonikohus, Madalmaad] erikolleegiumile [...]

3. Gerechtshofi [apellatsioonikohus] erikolleegium otsustab:

[...]

c. milline vabadusekaotusliku karistuse kohandamine tuleb [lõigete 4, 5 või 6] alusel teha.

4. Kui mõistetud vabadusekaotusliku karistuse kestus on pikem kui asjaomase teo eest Madalmaade õiguses ette nähtud karistuse lubatud maksimaalne kestus, vähendatakse vabadusekaotusliku karistuse kestust selle maksimaalse kestuseni.

5. Kui süüdimõistetu antakse üle tagasitoomise tagatise vastu [OLW] artikli 6 lõike 1 tähenduses, ei kohaldata lõiget 4, vaid tuleb uurida, kas mõistetud vabadusekaotuslik karistus vastab karistusele, mis oleks asjaomase teo eest mõistetud Madalmaades. Vajaduse korral kohandatakse sellest tulenevalt karistust, võttes arvesse vahistamismääruse teinud liikmesriigis väljendatud seisukohti toime pandud teo raskuse kohta.“

⁷ Stb. 2004, nr 195; edaspidi „OLW“.

⁸ Stb. 2012, nr 333; edaspidi „WETS“.

III. Põhikohtuasja faktilised asjaolud ja eelotsuse küsimused

15. Canterbury Crown Courti (Canterbury raskete kuriteoasjade kohus) kohtunik tegi 3. märtsil 2017 Madalmaade kodaniku SF suhtes Euroopa vahistamismääruse, milles taotles, et SF antaks talle üle kriminaalmenetluseks, mis puudutab kahte kuritegu, nimelt konspiratsiooni, mille eesmärk oli tuua Ühendkuningriiki ühel juhul 4kg heroini ja teisel juhul 14kg kokaiini.

16. 30. märtsil 2017 palus Officier van justitie (prokuratuur, Madalmaad) vahistamismääruse teinud õigusasutusel anda OLW artikli 6 lõikes 1, millega võetakse üle raamotsuse 2002/584 artikli 5 punkt 3, nimetatud tagatis.

17. Home Office'i (siseministeerium, Ühendkuningriik) 20. aprilli 2017. aasta kirjas on märgitud järgmist:

„[...]

Ühendkuningriik tagab, et kui SF-le mõistetakse Ühendkuningriigis vabadusekaotuslik karistus, siis tuuakse ta kooskõlas 2003. aasta väljaandmiseseaduse (Extradition Act 2003) artikliga 153C Madalmaadesse tagasi niipea, kui see on mõistlikult võimalik pärast seda, kui Ühendkuningriigis on lõpetatud kriminaalmenetlus ja kõik muud menetlused seoses kuriteoga, mille tõttu üleandmist taotleti.

Üksikasjalik teave karistuse kohta, mis SF-le võidakse mõista, edastatakse SF-i Madalmaadesse tagasitoomise ajal. Oleme seisukohal, et raamotsuse [2002/584] alusel üleandmine ei anna Madalmaadele õigust muuta Ühendkuningriigi kohtu mõistetud karistuse kestust“.

18. Kui siseministril paluti täpsustada, milliseid menetlusi peetakse 2003. aasta väljaandmiseseaduse artikli 153C(4) tähenduses „kõigi muude menetluste“ all silmas, siis vastas siseminister 19. veebruari 2018. aasta e-kirjas järgmist:

„Teatame teile, et väljend „muud menetlused“ võivad hõlmata:

- a) konfiskeerimismeetme analüüsi;
- b) menetlust, mille eesmärk on kindlaks määrata vangistuse kestus, mida tuleb kohaldada juhul, kui võimalikku rahalist karistust ei tasuta;
- c) võimalike õiguskaitsevahendite ammendumist; ja
- d) konfiskeerimisotsuse täitmist või rahalise karistuse tasumistähtaaja möödumist.“

19. Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustab, et lause „[o]leme seisukohal, et raamotsuse [2002/584] alusel üleandmine ei anna Madalmaadele õigust muuta Ühendkuningriigi kohtu mõistetud karistuse kestust“ seondub asjaoluga, et Openbaar Ministerie (prokuratuur, Madalmaad) tagatisetaotlus varasemates sarnastes asjades sisaldas märkust, mille kohaselt võib Madalmaade Kuningriik WETS artikli 2:11 lõike 5 kohaselt kohandada vabadusekaotuslikku karistust või vabadust piiravat meedet riigisestele sätetele vastavaks.

20. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul tekitab vahistamismääruse teinud liikmesriigi antud sellises sõnastuses tagatis kahtlusi, kas see on kooskõlas mitme raamotsuste 2002/584 ja 2008/909 sättega. Kui tõesti ilmneb, et see tagatis on nende raamotsustega vastuolus, siis tuleks SF-i üleandmisest keelduda.

21. Esimene osa nendest kahtlustest puudutab ajahetke, millal peab vahistamismääruse teinud liikmesriik realiseerima raamotsuse 2002/584 artikli 5 punktis 3 ette nähtud tagatise tuua isik, kellele on mõistatud vabadusekaotuslik karistus või määratud vabadust piirav meede, vahistamismäärust täitvasse liikmesriiki tagasi. Konkreetsemalt tõusetub küsimus, kas vahistamismääruse teinud liikmesriik võib pärast seda, kui mõistatud vabadusekaotuslik karistus või määratud vabadust piirav meede on jõustunud, oodata asjaomase isiku vahistamismäärust täitvasse liikmesriiki tagasitoomisega seni, kuni muud seda kuritegu, millega seoses üleandmist taotletakse, puudutavad menetlused – näiteks konfiskeerimismenetlus – on lõpetatud.

22. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib sellega seoses, et kuigi eesmärk hõlbustada sellise isiku taasühiskonnastamist, kellele on mõistatud vabadusekaotuslik karistus või määratud vabadust piirav meede, toetab selle isiku tagasitoomist vahistamismäärust täitvasse liikmesriiki kohe pärast selle karistuse lõplikku jõustumist, ootamata ära muude menetluste lõpetamist, mis puudutavad seda kuritegu, millega seoses üleandmist taotletakse, on samas argumente ka vastupidise tõlgenduse kasuks, nagu kuritegevusega võitlemise tõhusus ja asjaomase isiku kaitseõiguste tagamine.

23. Teine osa eelotsusetaotluse esitanud kohtu kahtlustest tuleneb vahistamismääruse teinud liikmesriigi antud tagasitoomise tagatise sõnastuses kasutatud märkusest, mille kohaselt „raamotsuse [2002/584] alusel üleandmine ei anna Madalmaadele õigust muuta Ühendkuningriigi kohtu mõistatud karistuse kestust“.

24. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul tekitab see märkus küsimuse, kas vahistamismäärust täitev liikmesriik võib pärast seda, kui ta on tagaotsitava tema tagasitoomise tagatise andmise tingimusel üle andnud ning kui tal tuleb täide viia selle isiku vabadusekaotuslik karistus või vabadust piirav meede, seda karistust kohandada, ning kui jah, siis millistes piirides.

25. Neil asjaoludel otsustas rechtbank Amsterdam (Amsterdami esimese astme kohus, Madalmaad) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas raamotsuse [2002/584] artikli 1 lõiget 3 ja artikli 5 punkti 3 ning raamotsuse [2008/909] artikli 1 punkte a ja b, artikli 3 lõikeid 3 ja 4 ning artiklit 25 tuleb tõlgendada nii, et olukorras, kus Euroopa vahistamismäärust täitev liikmesriik on seadnud oma kodaniku kriminaalmenetluses kohtu alla andmise eesmärgil toimuvaks üleandmiseks raamotsuse [2002/584] artikli 5 punktis 3 sätestatud tingimuse, et see isik tuuakse pärast ülekuulamist tagasi vahistamismäärust täitvasse liikmesriiki, et ta saaks seal kanda vabadusekaotuslikku karistust või täita vabadust piiravat julgeolekumeedet, mis on talle mõistatud Euroopa vahistamismääruse teinud liikmesriigis, peab Euroopa vahistamismääruse teinud liikmesriik kohtuotsuse teinud riigina asjaomase isiku – pärast seda, kui otsus, millega mõistetakse vabadusekaotuslik karistus või vabadust piirav julgeolekumeede, on jõustunud – tegelikkuses tagasi tooma alles siis, kui „kõigis muudes menetlustes seoses kuriteoga, mille tõttu üleandmist taotleti“ – nagu konfiskeerimismenetlus – on tehtud lõplik otsus?
2. Kas raamotsuse [2008/909] artiklit 25 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriik võib olukorras, kus ta on oma kodaniku raamotsuse [2002/584] artikli 5 punktis 3 sätestatud tagatisele tuginedes üle andnud, selle isiku suhtes tehtud kohtuotsuse tunnustamisel ja täitmisel täidesaatva liikmesriigina – erandina raamotsuse [2008/909] artikli 8 lõikest 2 – kontrollida, kas sellele isikule mõistatud vabadusekaotuslik karistus vastab karistusele, mis oleks selle kuriteo eest määratud täidesaatvas liikmesriigis, ja kui see on vajalik, siis mõistatud vabadusekaotuslikku karistust kohandada?“

IV. Analüüs

26. Enne eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimuste sisulist analüüsi tuleb vastata Madalmaade Kuningriigi argumentidele, mille kohaselt on käesolev taotlus vastuvõetamatu.

A. Eelotsusetaotluse vastuvõetavus

27. Madalmaade Kuningriik vaidlustab eelotsusetaotluse vastuvõetavuse, väites sisuliselt, et vastused esitatud küsimustele ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohtule põhikohtuasjas käsitletava Euroopa vahistamismääruse täitmise küsimuse lahendamiseks vajalikud, ning rõhutades esitatud küsimuste hüpoteetilisust.

28. Seoses sellega tuleb märkida, et vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale „on ELTL artiklis 267 sätestatud Euroopa Kohtu ja liikmesriigi kohtute vahelise koostöö raames üksnes asja menetleva ja selle lahendamise eest vastutava liikmesriigi kohtul õigus kohtuasja eripära arvesse võttes hinnata nii eelotsusetaotluse vajalikkust asjas otsuse langetamiseks kui ka Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste asjakohasust. Seega, kui küsimused on esitatud liidu õiguse tõlgendamise kohta, on Euroopa Kohus üldjuhul kohustatud otsuse tegema”⁹.

29. Sellest järeldub, et „eeldatakse, et liidu õiguse tõlgendamise küsimused, mis liikmesriigi kohus on esitanud õiguslikus ja faktilises raamistikus, mille ta on määratlenud omal vastutusel ja mille paikapidavust Euroopa Kohus ei pea kontrollima, on asjakohased. Liikmesriigi kohtu esitatud eelotsusetaotluse saab Euroopa Kohus jätta läbi vaatamata vaid siis, kui on ilmne, et liidu õiguse tõlgendamine, mida liikmesriigi kohus palub, ei ole mingil viisil seotud põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, või ka juhul, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi või õiguslikke asjaolusid, et anda talle esitatud küsimustele tarvilik vastus”¹⁰.

30. Käesoleval juhul ei ilmne aga Euroopa Kohtule esitatud toimikust, et käsitletav olukord vastaks ühele neist tingimustest. Nimelt tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtul lahendada Euroopa vahistamismääruse täitmise küsimus. Selleks tuleb tal tingimata hinnata, kas selline tagasitoomise tagatis, nagu vahistamismääruse teinud õigusasutus on sõnastanud, on kooskõlas sellega, mida lubab raamotsuse 2002/584 artikli 5 punkt 3, nii et ta saaks SF-i suhtes tehtud üleandmistootluse rahuldada. Sellise hinnangu andmiseks on eelotsusetaotluse esitanud kohtul vaja, et Euroopa Kohus annaks talle raamotsuse 2002/584 artikli 5 punkti 3 kohta selgitusi. Samuti on vaja selgitada raamotsuse 2008/909 artiklit 25. Eeltoodust tuleneb, et see, millise otsuse eelotsusetaotluse esitanud kohus põhikohtuasjas käsitletava Euroopa vahistamismääruse suhtes teeb, sõltub otseselt vastustest, mille Euroopa Kohus esitatud küsimustele annab.

31. Lisan, et menetluse käesolevas etapis ei ole veel teada, kas SF mõistetakse talle etteheidetavates kuritegudes süüdi või ei, ning veelgi vähem on teada, millised karistused talle vastaval juhul mõistetakse. Sellest vaatepunktist on kriminaalmenetluse tavapärasele kulgemisele ja süütuse presumptsioonile omane hüpoteetiline mõõde. Samas on üks asi siiski selge: eelotsusetaotluse esitanud kohtul tuleb lahendada põhikohtuasjas käsitletava Euroopa vahistamismääruse täitmise küsimus ning selleks on tal vaja, et Euroopa Kohus annaks talle selgitusi raamotsuse 2002/584 artikli 5 punktis 3 ette nähtud tagasitoomise tagatise – mis on selle vahistamismääruse täitmise tingimus – sisu kohta.

32. Seetõttu leian ma, et käesolev eelotsusetaotlus on vastuvõetav.

⁹ Vt eelkõige 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus AY (Vahistamismäärus – Tunnistaja) (C-268/17, EU:C:2018:602, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).

¹⁰ *Ibidem* (punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika).

B. Esimene eelotsuse küsimus

33. Oma esimese küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas raamotsuse 2002/584 artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada nii, et tagatis – mille kohaselt isik, kelle suhtes on tehtud Euroopa vahistamismäärus kohtu alla andmiseks, tuuakse pärast ülekuulamist vahistamismäärust täitvasse liikmesriiki tagasi, et ta saaks seal kanda vabadusekaotust või täita vabadust piiravat meedet, mis on talle mõistetud vahistamismääruse teinud liikmesriigis – tähendab, et sellist tagasitoomist võib edasi lükata kuni ajani, mil lisakaristuse või -meetme suhtes on tehtud lõplik otsus, näiteks konfiskeerimisotsus.

34. Kõigepealt tuleb märkida, et „nagu nähtub eelkõige raamotsuse 2002/584 artikli 1 lõigetest 1 ja 2 koostoimes põhjendustega 5 ja 7, on raamotsuse eesmärk asendada liikmesriikidevaheline mitmepoolne väljaandmissüsteem, mis põhineb 13. detsembril 1957 Pariisis allkirjastatud väljaandmise Euroopa konventsioonil, vastastikuse tunnustamise põhimõttele rajaneva õigusasutustevahelise üleandmissüsteemiga süüdimõistetute kriminaalkaristuste täitmisele pööramiseks või kahtlustatavatele süüdistuse esitamiseks“¹¹.

35. Raamotsus 2002/584, „mis viib sisse karistusõiguse järgi süüdi mõistetute või kahtlustatavate üleandmise uue lihtsustatud ja tõhusama süsteemi, on seega mõeldud hõlbustama ja kiirendama õigusalast koostööd, et aidata saavutada eesmärki kujundada liit vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevaks alaks, põhinedes suurel usaldusel, mis peab liikmesriikide vahel valitsema“¹².

36. Nii „on nähtuvalt raamotsuse artikli 1 lõikest 1 Euroopa vahistamismääruse mehhanismi eesmärk võimaldada tagaotsitav vahi alla võtta ja üle anda, et – raamotsuse eesmärki silmas pidades – süütegu ei jääks karistamata ja sellisele isikule saaks esitada süüdistuse ja talle määratud vabadusekaotusliku karistuse saaks täide viia“¹³.

37. Raamotsusega 2002/584 reguleeritud valdkonnas väljendub vastastikuse tunnustamise põhimõte, mis kujutab endast – nagu tuleneb eelkõige raamotsuse põhjendusest 6 – kriminaalasjades tehtava õigusalase koostöö „nurgakivi“, raamotsuse artikli 1 lõikes 2, mis näeb ette reegli, et liikmesriigid on kohustatud Euroopa vahistamismääruse täitma vastastikuse tunnustamise põhimõtte alusel ja vastavalt raamotsuse sätetele. Vahistamismäärust täitvad õigusasutused „võivad seega üldjuhul keelduda sellise määruse täitmisest vaid ammendavalt loetletud alustel, mis on ette nähtud raamotsuses 2002/584, ning Euroopa vahistamismääruse täitmisele võib seada üksnes sellise tingimuse, mis on raamotsuse artiklis 5 ammendavalt ette nähtud. Kuna Euroopa vahistamismääruse täitmine kujutab endast põhimõtet, siis on täitmisest keeldumine järelikult erand, mida tuleb tõlgendada kitsalt“¹⁴.

38. Raamotsuses 2002/584 on sõnaselgelt sätestatud Euroopa vahistamismääruse täitmata jätmise kohustuslikud (artikkel 3) ja vabatahtlikud (artiklid 4 ja 4a) alused ning vahistamismääruse teinud liikmesriigi poolt teatavatel juhtudel antavad tagatised (artikkel 5)¹⁵.

39. „Kuigi raamotsus 2002/584 on üles ehitatud vastastikuse tunnustamise põhimõttel, ei tähenda tunnustamine siiski tehtud vahistamismääruse täitmise absoluutset kohustust. Nimelt jätab raamotsuse ülesehitus [...] liikmesriikidele võimaluse lubada konkreetsetes olukordades pädevatel õigusasutustel otsustada, et mõistetud karistus tuleb täita vahistamismäärust täitva liikmesriigi territooriumil“¹⁶.

11 Vt eelkõige 12. veebruari 2019. aasta kohtuotsus TC (C-492/18 PPU, EU:C:2019:108, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika).

12 *Ibidem* (punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika).

13 Vt 6. detsembri 2018. aasta kohtuotsus IK (Lisakaristuse täideviimine) (C-551/18 PPU, EU:C:2018:991, punkt 39).

14 Vt eelkõige 13. detsembri 2018. aasta kohtuotsus Sut (C-514/17, EU:C:2018:1016, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika).

15 *Ibidem* (punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika).

16 Vt eelkõige 13. detsembri 2018. aasta kohtuotsus Sut (C-514/17, EU:C:2018:1016, punkt 30 ja seal viidatud kohtupraktika), ning 21. oktoobri 2010. aasta kohtuotsus B. (C-306/09, EU:C:2010:626, punkt 51).

40. Nii on see eelkõige raamotsuse 2002/584 artikli 4 punkti 6 ja artikli 5 punkti 3 kohaselt. Raamotsuses nimetatud kahte liiki Euroopa vahistamismääruse puhul „on nende sätete eesmärk muu hulgas suurendada tagaotsitava isiku taasühiskonnastamise tõenäosust“¹⁷.

41. Konkreetsemalt näeb raamotsuse 2002/584 artikli 5 punkt 3 ette, et „kui isik, kelle suhtes on tehtud Euroopa vahistamismäärus kohtu alla andmiseks, on vahistamismäärust täitva liikmesriigi kodanik või omab seal elukohta, võib üleandmise suhtes kohaldada tingimust, et see isik tuuakse pärast ülekuulamist vahistamismäärust täitvasse liikmesriiki tagasi, et ta saaks seal kanda vabadusekaotust või täita vabadust piiravat julgeolekumeedet, mis on talle määratud vahistamismääruse teinud liikmesriigis“.

42. Samas ei täpsusta see säte, millisel ajahetkel tuleb isik, kellele on vahistamismääruse teinud liikmesriigis mõistetud vabadusekaotuslik karistus või määratud vabadust piirav meede, vahistamismäärust täitvasse liikmesriiki tagasi tuua.

43. Seda ebaselgust arvestades tuleb valida kahe teesi vahel.

44. Esimese teesi kohaselt, mida kaitsevad SF ning Itaalia ja Poola valitsused, tuleb eelistada raamotsuse 2002/584 artikli 5 punktiga 3 järgitavat eesmärki suurendada selle isiku taasühiskonnastamise tõenäosust, kelle suhtes on tehtud Euroopa vahistamismäärus kriminaalmenetluses kohtu alla andmiseks. Seda silmas pidades peaks vahistamismääruse teinud liikmesriik tagama vahistamismäärust täitvale liikmesriigile, et isik, kelle suhtes on Euroopa vahistamismäärus tehtud, tuuakse viimati nimetatud liikmesriiki tagasi niipea, kui otsus, millega on mõistetud vabadusekaotuslik karistus või vabadust piirav meede, on jõustunud, kuna tema süü on siis lõplikult tuvastatud. Asjaolu, et vabadusekaotusliku karistuse mõistmisele või vabadust piirava meetme määramisele võib järgneda teine kriminaalmenetluse etapp, milles võidakse mõista lisakaristus või määrata lisameede – näiteks teha konfiskeerimisotsus – ei oma selles osas tähtsust. Eesmärgiga soodustada süüdimõistetute taasühiskonnastamist oleks vastuolus viivitada selle isiku tagasitoomisega, kellele on mõistetud lõplik vabadusekaotuslik karistus või määratud vabadust piirav meede, oodates seda, et kindlaks määramata aja jooksul võidakse teha otsus mõista lisakaristus või määrata lisameede. Vabadusekaotusliku karistuse või vabadust piirava meetme täideviimine süüdimõistetud kodakondsus- või elukohajärgses liikmesriigis, mis on ette nähtud selle raamotsuse artikli 5 lõikes 3, ei saa sõltuda ebakindlusest, mis tuleneb vahistamismääruse teinud liikmesriigi kriminaalmenetluse iseärasustest.

45. Seevastu teise teesi kohaselt, mida teatavate nüanssidega toetavad prokuratuur, Madalmaade, Austria ja Ühendkuningriigi valitsused ning Euroopa Komisjon, nõuab kriminaalmenetluste tõhusus ja kohtualuse menetluslike õiguste kaitse seda, et isik toodaks vahistamismäärust täitvasse liikmesriiki tagasi alles siis, kui muud kriminaalmenetluse etapid, milles võidakse mõista lisakaristus või määrata lisameede – näiteks teha konfiskeerimisotsus – on lõpetatud.

46. Mina pooldan seda teist teesi. Samas lisan teatavad täpsustused tagamaks, et eesmärk hõlbustada süüdimõistetud taasühiskonnastamist ei muutuks vahistamismääruse teinud liikmesriigis toimuva kriminaalmenetluse erisuste või ülemäärase kestuse tõttu sisutühjaks.

47. Oma analüüsi lähtepunktina märgin, et raamotsuse 2002/584 artikli 1 lõikest 1 tuleneb, et Euroopa vahistamismäärus võib olla tehtud kas kriminaalmenetluse raames kohtu alla andmiseks või vabadusekaotusliku karistuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitmiseks.

48. Raamotsuse 2002/584 artikli 2 lõigetest 1 ja 2 tuleneb, et Euroopa vahistamismääruse võib teha vaid seoses kuritegudega, mille eest vahistamismääruse teinud liikmesriigis karistatakse vabadusekaotusliku karistuse või vabadust piirava julgeolekumeetmega.

¹⁷ Vt eelkõige 21. oktoobri 2010. aasta kohtuotsus B. (C-306/09, EU:C:2010:626, punkt 52 ja seal viidatud kohtupraktika).

49. Kuigi Euroopa vahistamismäärust kriminaalmenetluse eesmärgil saab seega teha vaid kuritegude puhul, mille eest karistatakse vabadusekaotusliku karistuse või vabadust piirava julgeolekumeetmega, ei tähenda see siiski, et selle kriminaalmenetluse tulemusel mõistetakse vaid selline karistus või meede. Tihti mõistetakse lisaks põhikaristusena mõistetud vabadusekaotusele või vabadust piiravale meetmele ka lisakaristus, näiteks rahaline karistus või tehakse konfiskeerimisotsus.

50. Just sellele viimati nimetatud liiki lisakaristusele või -meetmele asetab eelotsusetaotluse esitanud kohus oma taotluses rõhu.

51. Arvestades asjaolu, et vahistamismääruse teinud liikmesriigi kriminaalmenetluses võidakse niisiis mõista põhikaristus ja üks või mitu lisakaristust, ning seda kriminaalmenetluses, mis võib toimuda mitmes etapis, tekib küsimus, millal tuleb isik, kellele on mõistetud vabadusekaotuslik karistus või määratud vabadust piirav meede, vahistamismäärust täitvasse liikmesriiki tagasi tuua, et ta saaks seal seda karistust kanda. Märgin sellega seoses, et kuna menetlusemudeleid pole liidus piisavalt ühtlustatud, siis esineb nende mudelite mitmekesisus, mis väljendub eelkõige liikmesriikide kriminaalmenetluste kulgemise erisustes.

52. Lõpuks tuleb sellele küsimusele vastamiseks arvesse võtta raamotsuses 2008/909 sisalduvaid reegleid. Nimelt tuleneb selle raamotsuse artiklist 25, et selle sätted on põhimõtteliselt kohaldatavad raamotsuse 2002/584 artikli 5 punktis 3 reguleeritud juhul, mil isik tuuakse karistuse täideviimiseks tagasi.

53. Raamotsuse 2008/909 artikli 1 punktis a on mõiste „kohtuotsus“ määratletud kui „väljaandjariigi kohtu *jõustunud kohtuotsus* või korraldus, millega määratakse füüsilisele isikule karistus“¹⁸. Selle raamotsuse artikli 1 punkti b kohaselt on „karistus“ „mis tahes vabadusekaotuslik karistus või vabadust piirav meede, mis on mõistetud määratud või määramata tähtajaks kriminaalmenetluse alusel kuriteo eest“¹⁹. Niisiis eeldab raamotsuse 2008/909 kohaldamine, et mõistetud on lõplik vabadusekaotuslik karistus²⁰.

54. Sellest järeldub, et sellise isiku, kellele on mõistetud vabadusekaotuslik karistus või määratud vabadust piirav meede, vahistamismäärust täitvasse liikmesriiki tagasitoomine, mis on ette nähtud raamotsuse 2002/584 artikli 5 punktis 3, *võib toimuda alles siis, kui see karistus on jõustunud* vastavalt raamotsuse 2008/909 artikli 1 punktidele a ja b.

55. Kas see tähendab ka seda, et sellise isiku, kellele on vahistamismääruse teinud liikmesriigis mõistetud vabadusekaotuslik karistus või määratud vabadust piirav meede, tagasitoomine vahistamismäärust täitvasse liikmesriiki *peab alati toimuma viivitamatult pärast seda, kui see karistus on jõustunud*?

56. Mina nii ei arva.

57. Ma leian nimelt, et raamotsuse 2002/584 artikli 5 punkt 3 lubab vahistamismääruse teinud liikmesriigil näha ette, et talle üle antud isiku tagasitoomine võib toimuda alles alates ajahetkest, mil seda kuritegu puudutavate lisakaristuste või -meetmete suhtes, millega seoses on Euroopa vahistamismäärus tehtud, on tehtud lõplik otsus.

¹⁸ Kohtujuristi kursiiv.

¹⁹ Kohtujuristi kursiiv.

²⁰ Vt selle kohta 25. jaanuari 2017. aasta kohtuotsus van Vemde (C-582/15, EU:C:2017:37, punktid 24 ja 27).

58. Teisiti öeldes, kuigi raamotsuse 2002/584 artikli 5 punkt 3 lubab Euroopa vahistamismäärust täitval õigusasutusel seada vahistamismääruse täitmise tingimuseks asjaomase isiku tagasitoomise, ei luba see säte seevastu õigusasutusel nõuda, et tagasitoomine toimuks viivitamatult pärast seda, kui isikule on mõistetud lõplik vabadusekaotuslik karistus või määratud vabadust piirav meede. Niisiis ei kujuta viivitamatu tagasitoomise tagatise puudumine endast olukorda, milles peaks vahistamismäärust täitval õigusasutusel olema võimalik keelduda raamotsuse 2002/584 artikli 5 punkti 3 kohaldamisalasse jääva isiku üleandmisest.

59. Mu arvamus tugineb põhikaalutlusele, mille kohaselt on vaatamata sellele, et raamotsuse 2002/584 artikli 5 punkti 3 tuleb loomulikult tõlgendada nii, et saavutada raamotsuse peamine eesmärk, st soodustada süüdimõistetu taasühiskonnastamise tõenäosust, samavõrd oluline leida tõlgendus, mis võimaldab ühildada see eesmärk selliste eesmärkidega, nagu on ühelt poolt tagada, et selle kuriteo eest, millega seoses on Euroopa vahistamismäärus tehtud, mõistetak kohane ja tõhus karistus, ja teiselt poolt tagada kõnealuse isiku menetluslike õiguste kaitse. Märgin veel, et raamotsusel 2002/584 on eriti oluline eesmärk: võidelda karistamatusega²¹.

60. Selle arvamuse toetuseks rõhutan järgmisi asjaolusid.

61. Esiteks tuleb analoogselt sellega, mida Euroopa Kohus on raamotsuse 2002/584 artikli 4 punkti 6 kohta otsustanud, tõdeda, et liikmesriikidel on selle raamotsuse artikli 5 punkti 3 rakendamisel teatav kaalutlusruum²². Lisaks tuleb rõhutada, et kuigi viimati nimetatud sättes ette nähtud tagasitoomise tagatise eesmärk on suurendada tagaotsitava isiku taasühiskonnastamise tõenäosust pärast seda, kui ta on talle mõistetud karistuse ära kandnud, siis ei saa see eesmärk, kui oluline see ka poleks, välistada seda, et liikmesriigid piiravad raamotsuse 2002/584 ülevõtmisel selle artikli 1 lõikes 2 esitatud põhireegli tähenduses olukordi, mille puhul peaks olema võimalik keelduda üle andmast isikut, kes kuulub nimetatud raamotsuse artikli 5 punkti 3 kohaldamisalasse²³. Eesmärk hõlbustada süüdimõistetu taasühiskonnastamist ei ole seega absoluutne ning seda saab tasakaalustada muude nõuetega.

62. Teiseks on oluline täpsustada, et selline lisakaristus või -meede nagu konfiskeerimisotsus mängib olulist rolli selliste kuritegude eest karistamisel nagu on põhikohtuasjas käsitletavad teod, millega seoses on Euroopa vahistamismäärus tehtud²⁴.

63. Nagu tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 3. aprilli 2014. aasta direktiivi 2014/42/EL kuriteovahendite ja kriminaaltulu arestimise ja konfiskeerimise kohta Euroopa Liidus²⁵ põhjendusest 1, „[on p]iiriülese organiseeritud kuritegevuse, sh maffiaga sarnaneva kuritegeliku ühenduse põhiajend [...] rahaline kasu“. Just seepärast „[tuleks t]õhus organiseeritud kuritegevuse tõkestamine ja organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemine [...] aga saavutada kriminaaltulu neutraliseerimisega, mida teatavatel juhtudel tuleks laiendada ka igasugusele kuritegeliku tegevuse tulemusel saadud varale“.

64. Nimetatud direktiivi põhjenduses 3 rõhutab liidu seadusandja, et „[o]rganiseeritud kuritegevuse vastu võitlemisel on üks kõige tulemuslikum vahend karmide õiguslike tagajärgede sätestamine selliste kuritegude toimepanemise eest ning kuriteovahendite ja kriminaaltulu tõhus kindlakstegemine, arestimine ja konfiskeerimine“²⁶.

21 Vt käesoleva ettepaneku punkt 36.

22 Vt analoogia alusel 6. oktoobri 2009. aasta kohtuotsus Wolzenburg (C-123/08, EU:C:2009:616, punkt 61).

23 *Ibidem* (punkt 62).

24 Tuletan meelde, et põhikohtuasjas käsitletav Euroopa vahistamismäärus on tehtud kriminaalmenetluses seoses kahe kuriteoga, nimelt konspiratsiooniga, mille eesmärk oli tuua Ühendkuningriiki 4kg heroini ja 14kg kokaiini.

25 ELT 2014, L 127, lk 39.

26 Vt ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. novembri 2018. aasta määruse (EL) 2018/1805, mis käsitleb arestimis- ja konfiskeerimisotsuste vastastikust tunnustamist (ELT 2018, L 303, lk 1), põhjendus 3, mille kohaselt „[on k]uriteovahendite ja kriminaaltulu arestimine ja konfiskeerimine [...] ühed kõige tulemuslikumad kuritegevusega võitlemise vahendid“.

65. Arvestades konfiskeerimisotsuste tähtsust kuritegevusega võitlemisel, tuleb anda tõlgendus, mis võimaldab selliste otsuste tegemist takistusteta, sealhulgas pärast seda, kui süüdistatavale on mõistetud lõplik vabadusekaotuslik karistus või määratud vabadust piirav meede. See eeldab, et isik on vahistamismääruse teinud liikmesriigi pädevatele asutustele kättesaadav nii uurimise ajal, mille eesmärk on teha kindlaks varaline kasu, mille see isik on kuriteo tulemusel saanud, ja hinnata selle kasu ulatust, kui ka menetluse käigus, mille tulemusel võidakse teha konfiskeerimisotsus. Teisisõnu nõuab korrakohane õigusemõistmine tõhusa ja kohase karistuse mõistmiseks karistatava teo eest, millega seoses on Euroopa vahistamismäärus tehtud, kohtualuse kohalolekut kuni selle menetlusetapi kui kriminaalmenetluse lahutamatu osa lõpliku lõpetamiseni. Nimelt on eriti oluline, et vahistamismääruse teinud liikmesriigi pädevad asutused ei seisaks silmitsi tõendiprobleemidega või praktiliste probleemidega, mis tulenevad asjaomase isiku puudumisest ja võivad saada takistuseks konfiskeerimisotsuse tegemisel.

66. Kolmandaks kujutab kohtualuse osalemine menetluses, mille tulemusel võidakse teha konfiskeerimisotsus, selle isiku peamist menetluslikku tagatist.

67. Märgin sellega seoses, et raamotsuse 2002/584 artikli 1 lõike 3 kohaselt „ei [...] mõjuta [see otsus] kohustust austada põhiõigusi ja õiguse üldpõhimõtteid, mis on kirja pandud [ELL] artiklis 6“²⁷. Kuna konfiskeerimisotsus võib oluliselt kahjustada kohtualuse õigusi²⁸ ja see otsus on osa kriminaalmenetlusest karistuse kindlaksmääramisel, siis on oluline tagada nende isikute menetluslike õiguste – sealhulgas süüdistatava õigus ilmuda isiklikult kohtulikule arutelule, mis on osa õigusest õiglasele kohtumenetlusele – kaitse.

68. Nagu Euroopa Kohus märkis oma 10. augusti 2017. aasta otsuses *Zdziaszek*²⁹, „tuleneb Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast, et EIÕK artikliga 6 antud tagatist tuleb järgida mitte ainult süüdimõistmisel, vaid ka karistuse mõistmisel (vt selle kohta EIK 28. novembri 2013. aasta otsus *Dementyev vs. Venemaa*, CE:ECHR:2013:1128JUD004309505, punkt 23). Nii tähendab õiglase kohtumenetluse tagamine asjaomase isiku jaoks õigust viibida kohtulikult arutamisel, kuna sellel võivad olla olulised tagajärjed isikule mõistatava karistuse raskuse kindlaksmääramisel (vt selle kohta EIK, 21. septembri 1993. aasta otsus *Kremzov vs. Austria*, CE:ECHR:1993:0921JUD001235086, punkt 67)“³⁰. Konfiskeerimisotsuse tegemiseni viia võivas kriminaalmenetluses, mis on osa karistuse kindlaksmääramisest, tuleb seda süüdistatava menetluslikku õigust järgida³¹.

69. Neid asjaolusid arvestades on vahistamismääruse teinud liikmesriigil minu hinnangul alust anda raamotsuse 2002/584 artikli 5 punkti 3 alusel tagatis, milles ta näeb ette, et asjaomane isik tuuakse tagasi alles pärast seda, kui talle lisakaristuse või -meetme mõistmise osas on tehtud lõplik otsus, näiteks konfiskeerimisotsus.

70. Sellest järeldub, et Euroopa vahistamismäärust täitev õigusasutus ei või keelduda vahistamismääruse täitmisest põhjendusega, et selline tagatis on vastuolus raamotsuse 2002/584 artikli 5 punktiga 3.

71. Et minu pakutud lahendust paremini mõista, rõhutan siiski järgmisi nüansse.

27 Vt seoses raamotsusega 2008/909 ka selle otsuse artikli 3 lõige 4. Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt tuleb liidu teise õiguse normide tõlgendamisel ja kohaldamisel tagada põhiõigused, mille lahutamatu osa on ka kaitseõiguste tagamine, mis tulenevad õigusest õiglasele kohtumenetlusele, mis on ette nähtud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklites 47 ja 48 ning 4. novembril 1950 Roomas allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi „EIÕK“) artiklis 6 (vt eelkõige 10. augusti 2017. aasta kohtuotsus *Tupikas* (C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punkt 60 ja seal viidatud kohtupraktika)).

28 Vt selle kohta direktiivi 2014/42 põhjendus 33.

29 C-271/17 PPU, EU:C:2017:629.

30 10. augusti 2017. aasta kohtuotsus *Zdziaszek* (C-271/17 PPU, EU:C:2017:629, punkt 87).

31 Veel tuleb rõhutada, et asjaolu, et isik, kelle suhtes on tehtud konfiskeerimisotsus, ei ole isiklikult selle otsuse tegemiseni viinud kohtulikult arutelul osalenud, võib teatavatel tingimustel kujutada hiljem endast selle otsuse tunnustamisest ja täitmisest keeldumise alust: vt selle kohta määruse 2018/1805 põhjendus 32 ja artikli 19 lõike 1 punkt g.

72. Esiteks on selge, et kriminaalmenetluse etapp, milles võidakse mõista lisakaristus või -meede, näiteks teha konfiskeerimisotsus, peab puudutama sama kuritegu kui see, millega seoses on tehtud Euroopa vahistamismäärus kriminaalmenetluses kohtu alla andmiseks.

73. Teiseks peab lisakaristuse või -meetme määramine, näiteks konfiskeerimisotsuse tegemine, toimuma selles kriminaalmenetluses, mille läbiviimiseks on Euroopa vahistamismäärus tehtud. Konkreetsemalt peab tegemist olema konfiskeerimisotsusega, mis on tehtud kriminaalvaldkonda puudutavas menetluses, mitte tsiviil- ega haldusmenetluses.

74. Kolmandaks on oluline rõhutada, et raamotsuse 2002/584 artikli 5 punkti 3 tõlgendus, mille ma välja pakun, ei tohi siiski viia selleni, et liikmesriikide kriminaalmenetluste eripärade tõttu jääb saavutamata selle sätte ja samuti raamotsuse 2008/909³² eesmärk hõlbustada süüdimõistetu taasühiskonnastamist. Järelikult ei tohi Euroopa vahistamismääruse teinud liikmesriigi pädevad asutused pärast seda, kui vahistamismääruses nimetatud isik on üle antud, seda eesmärki eirata. Selles küsimuses on oluline rõhutada, et Euroopa Kohus on juba otsustanud, et „[...] liidu kodaniku taasühiskonnastamine liikmesriigis, kuhu ta on igati integreerunud, [ei ole] ainuüksi viimase huvides, vaid ka liidu huvides üldiselt“³³. Seega, kuigi ma möönan eespool toodud põhjustel, et isiku, kellele on mõistetud vabadusekaotuslik karistus või määratud vabadust piirav meede, tagasitoomise vahistamismäärust täitvasse riiki võib edasi lükata ajani, mil lisakaristuse või -meetme suhtes on tehtud lõplik otsus, näiteks konfiskeerimisotsus, ei tohi see edasilükkamine ületada mõistlikku aega.

75. Nimelt ei tohi unustada, et alates hetkest, mil vabadusekaotuslik karistus või vabadust piirav meede on jõustunud, kujutab süüdimõistetu vahi all pidamine vahistamismääruse teinud liikmesriigis endast selle karistuse täideviimist. Raamotsuse 2002/584 artikli 5 punkti 3 eesmärki arvestades on nimetatud karistuse täideviimine vahistamismääruse teinud liikmesriigis lubatav vaid lühikese ajavahemiku jooksul. Kui Euroopa vahistamismäärus kriminaalmenetluses kohtu alla andmiseks täidetakse raamotsuse 2002/584 artikli 5 punktis 3 ette nähtud tagasitoomise tagatisel, tuleb vahistamismääruse teinud liikmesriigi pädevatel asutustel seega teha kõik nende pädevuses olev selleks, et selle kohtuotsuse jõustumise, millega mõistetakse vabadusekaotuslik karistus või vabadust piirav meede, ja lisakaristuse või -meetme kindlaksmääramise – näiteks konfiskeerimisotsuse tegemine – vahele jääv ajavahemik oleks võimalikult lühike, et kiirendada süüdimõistetu tagasitoomist vahistamismäärust täitvasse liikmesriiki. Seda silmas pidades peaksid need ametiasutused, kui riigisisene õigus seda võimaldab, eelistama lisakaristuse või -meetme määramist, näiteks konfiskeerimisotsuse tegemist, nii, et see toimub koos vabadusekaotusliku põhikaristuse mõistmisega, võimaldades tuua isiku, kellele on need karistused lõplikult mõistetud, vahistamismäärust täitvasse liikmesriiki tagasi kiiremini.

76. Neljandaks tohiks selle tagasitoomisega kindlasti oodata seni, kuni selline lisakaristus või -meede nagu konfiskeerimisotsus on täidetud. Raamotsuse 2008/909 artikli 3 lõige 3 on selles osas selge, kuna see näeb eelkõige ette, et „[a]sjaolu, et lisaks karistusele on määratud ka rahaträlv ja/või tehtud konfiskeerimisotsus, mida ei ole veel tasutud, sisse nõutud või täide viidud, ei takista kohtuotsuse edastamist“. Lisaks nähtub sellest sättest, et rahaliste karistuste ja konfiskeerimisotsuste tunnustamise ja täitmise suhtes teises liikmesriigis kehtib liidu õiguses erikord.

77. Seetõttu leian, et Ühendkuningriigi esitatud täpsustus, mille kohaselt võib väljend „muud menetlused“ hõlmata „konfiskeerimisotsuse või rahalise karistuse tasumistähtaaja möödumist“³⁴, ei ole kooskõlas raamotsuse 2002/584 artikli 5 punktiga 3. Nimelt, kuigi minu hinnangul võib tagasitoomist edasi lükata kuni konfiskeerimisotsuse tegemiseni, on seevastu välistatud pikendada seda

32 Vt selle raamotsuse artikli 3 lõige 1.

33 Vt eelkõige 17. aprilli 2018. aasta kohtuotsus B ja Vomero (C-316/16 ja C-424/16, EU:C:2018:256, punkt 75 ja seal viidatud kohtupraktika).

34 Vt käesoleva ettepaneku punkt 18.

edasilükkamist kuni sellise otsuse täitmise etapini. Seega tuleb Ühendkuningriigil antud tagasitoomise tagatise sõnastust selles küsimuses muuta, vastasel korral võib vahistamismäärust täitev õigusasutus minu hinnangul asuda põhjendatult seisukohale, et see tagatis ei ole kooskõlas sellega, mida lubab raamotsuse 2002/584 artikli 5 punkt 3.

78. Eeltoodud arutluskäigust tulenevalt tuleb raamotsuse 2002/584 artikli 5 punkti 3 minu hinnangul tõlgendada nii, et tagatis – mille kohaselt isik, kelle suhtes on tehtud Euroopa vahistamismäärus kohtu alla andmiseks, tuuakse pärast ülekuulamist vahistamismäärust täitvasse liikmesriiki tagasi, et ta saaks seal kanda vabadusekaotust või täita vabadust piiravat julgeolekumeedet, mis on talle mõistetud vahistamismääruse teinud liikmesriigis – tähendab, et sellist tagasitoomist võib edasi lükata kuni ajani, mil lisakaristuse või -meetme suhtes on tehtud lõplik otsus, näiteks konfiskeerimisotsus, tingimusel et see otsus tehakse kriminaalmenetluses ning et see menetlusetapp puudutab sama kuritegu kui see, millega seoses on tehtud kõnealune Euroopa vahistamismäärus. Arvestades selle sätte eesmärki hõlbustada süüdimõistetute taasühiskonnastamist, tuleb vahistamismääruse teinud liikmesriigi pädevatel asutustel siiski teha kõik nende pädevuses olev, et selline tagasitoomine leiaks aset võimalikult lühikese tähtaja jooksul.

C. Teine eelotsuse küsimus

79. Oma teise küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas raamotsuse 2008/909 artiklit 25 tuleb tõlgendada nii, et vahistamismäärust täitev liikmesriik võib pärast seda, kui ta on tagaotsitava tema tagasitoomise tagatise tingimusel üle andnud ning ajal, mil tal tuleb täide viia selle isiku vabadusekaotuslik karistus või vabadust piirav meede, seda karistust kohandada, et muuta see vastavaks karistusele, mis selles liikmesriigis oleks kõnealuse kuriteo eest mõistetud.

80. See küsimus tõusetub seoses Madalmaade Kuningriigi seisukohaga, mille kohaselt tuleb nendele Madalmaade kodanikele välismaal mõistetud kriminaalkaristused, kes on mõnele teisele liikmesriigile üle antud tagasitoomise tingimusel, teisendada selliseks karistuseks, mis on Madalmaades sarnaste kuritegude eest tavaliselt kohaldatav – seisukoht, mis näib minu hinnangul olevat vastuolus karistusõiguse territoriaalsuse põhimõttega. See seisukoht tuleneb Madalmaade Kuningriigi tahtest tagada kõnealuste Madalmaade kodanike ja selliste Madalmaade kodanike, kelle suhtes tehakse kohtuotsus selles liikmesriigis, võrdne kohtlemine.

81. Nimetatud arusaam väljendub WETS artikli 2:11 lõikes 5, millest tuleneb, et selle seaduse artikli 2:11 lõiget 4, millega on üle võetud raamotsuse 2008/909 artikli 8 lõige 2, ei kohaldata juhul, kui Madalmaad on kõnealuse isiku üle andnud tuginedes tagatisele, mis on ette nähtud OLW artikli 6 lõikes 1, millega on üle võetud raamotsuse 2002/584 artikli 5 punkt 3. WETS artikli 2:11 lõige 5 näeb selle asemel ette, et „tuleb uurida, kas mõistetud vabadusekaotuslik karistus vastab karistusele, mis oleks asjaomase teo eest mõistetud Madalmaades“ ning et „[v]ajadusel kohandatakse sellest tulenevalt karistust, võttes arvesse vahistamismääruse teinud liikmesriigis väljendatud seisukohti toime pandud teo raskuse kohta.“

82. Madalmaade Kuningriigi sõnul lubab raamotsuse 2008/909 artikkel 25 juhul, kui isik on tagasitoomise tagatise vastu üle antud, kohandada karistust, minnes kaugemale sellest, mis on nimetatud raamotsuse artikli 8 lõikes 2 ette nähtud.

83. Ma ei nõustu niisuguse tõlgendusega raamotsuse 2008/909 artiklile 25, mis ei sisalda minu hinnangul sellise praktika toetamiseks mingisugust õiguslikku alust.

84. Märgin, et sellest artiklist tuleneb, et raamotsuse 2008/909 sätted on põhimõtteliselt kohaldatavad raamotsuse 2002/584 artikli 5 punktis 3 sätestatud juhul, mil isik tuuakse karistuse täideviimiseks tagasi.

85. Samas näeb raamotsus 2008/909 ette kohustuse teises liikmesriigis tehtud kohtuotsust tunnustada ja viia täide selles kohtuotsuses ette nähtud karistus. Nagu Euroopa Kohus märkis 8. novembri 2016. aasta kohtuotsuses *Ognyanov*³⁵, „näeb raamotsuse artikkel 8 ette ranged tingimused selle kohta, kuidas täidesaatva riigi pädev asutus võib väljaandjariigis mõistetud karistust kohandada, ning need tingimused moodustavad ainsa erandi põhimõttelisest kohustusest, mis sellel asutusel lasub, tunnustada talle saadetud otsust ja viia karistus täide nii, et selle kestus ja laad vastavad väljaandjariigis tehtud kohtuotsuses ettenähtule“³⁶.

86. Veel on Euroopa Kohus juba rõhutanud, et vahistamismäärust täitva liikmesriigi pädeval õigusasutusel ei ole alust vaadata uuesti sisuliselt läbi analüüs, mis on vahistamismääruse teinud liikmesriigis kohtuotsuse tegemisel juba tehtud. Nimelt „selline uus uurimine [...] rikuks ja muudaks sisutühjaks vastastikuse tunnustamise põhimõtte, mis tähendab, et liikmesriikide vahel eksisteerib vastastikune usaldus selle suhtes, et igaüks neist tunnustab teistes liikmesriikides kehtiva karistusõiguse kohaldamist, isegi kui nende enda siseriikliku õiguse rakendamine viiks teistsuguse lahenduseni ja mis ei luba seega vahistamismäärust täitval õigusasutusel asendada enda hinnanguga hinnangut, mis on asjaomase [...] isiku kriminaalvastutusele juba antud vahistamismääruse teinud liikmesriigis [...]“³⁷.

87. Lisaks, nagu Euroopa Kohus täpsustas vabadusekaotuse või vabadust piirava meetme täitmiseks tehtud Euroopa vahistamismääruse kontekstis, „[on v]abadusekaotusliku karistuse täideviimise alus [...] vahistamismääruse teinud liikmesriigis tehtud täidetav kohtuotsus“³⁸.

88. Ma järeldan kõigist nendest asjaoludest, et vaid raamotsuse 2008/909 artiklis 8 ette nähtud rangetel tingimustel võib kohtuotsuse teinud liikmesriigis mõistetud vabadusekaotuslikku karistust või määratud vabadust piiravat meedet kohtuotsust täitvas liikmesriigis vajaduse korral kohandada. Konkreetsemalt, arvestades nende kuritegude eest, mida SF-le ette heidetakse, neis kahes liikmesriigis ette nähtud vabadusekaotusliku karistuse või vabadust piirava meetme kestuse erinevust³⁹, näib raamotsuse 2008/909 artikli 8 lõige 2 olevat ainus säte, mis võib anda võimaluse selle karistuse kohandamiseks, mis Ühendkuningriigis võidakse SF-le mõista. Märgin, et see säte näeb ette, et „[k]ui karistus on oma kestuselt vastuolus täidesaatva riigi õigusega, võib täidesaatva riigi pädev asutus otsustada karistust muuta ainult siis, kui kõnealune karistus ületab tema siseriiklikus õiguses sama liiki tegude eest sätestatud karistuse maksimaalse määra. Muudetud karistus ei tohi olla väiksem täidesaatva riigi siseriiklikus õiguses sama liiki tegude eest sätestatud karistuse maksimaalsest määrast“.

89. Seega on võimalik, et Ühendkuningriigile oli teada, et Madalmaade õigus annab laialdase võimaluse karistusi pärast süüdimõistetu tagasitoomist kohandada, ning ta tahtis teha Madalmaadele teatavaks oma vastuseisu karistuse nii ulatuslikult lubatud kohandamise suhtes, lisades tagasitoomise tagatisse märkuse, mille kohaselt „[ei anna] raamotsuse [2002/584] alusel üleandmine [...] Madalmaadele õigust muuta Ühendkuningriigi kohtu mõistetud karistuse kestust“. Samas tuleb märkida, et selline märkus ei takista Madalmaadel raamotsuse 2008/909 artikli 8 lõikes 2 sõnaselgelt lubatud kohandamisvõimalust kasutamast.

35 C-554/14, EU:C:2016:835.

36 Selle kohtuotsuse punkt 36.

37 Vt analoogia alusel 23. jaanuari 2018. aasta kohtuotsus *Piotrowski* (C-367/16, EU:C:2018:27, punkt 52). Vt samuti 8. novembri 2016. aasta kohtuotsus *Ognyanov* (C-554/14, EU:C:2016:835, punktid 46–49) ning seoses raamotsusega 2006/783 10. jaanuari 2019. aasta kohtuotsus *ET* (C-97/18, EU:C:2019:7, punkt 33).

38 Vt 6. detsembri 2018. aasta kohtuotsus *IK* (Lisakaristuse täideviimine) (C-551/18 PPU, EU:C:2018:991, punkt 56).

39 Selles osas ilmneb SF esitatud seisukohtadest, et tegude eest, millega seoses ta tuleb üle anda („kuulumine ühendusse, mille tegevus on suunatud A kategooria narkootikumide, nimelt diamorfiin (heroiin), sisseveo keelu eiramisele“ ja „kuulumine ühendusse, mille tegevus on suunatud A kategooria narkootikumide, nimelt kokaiin (kokaiinhüdrokloriid), sisseveo keelu eiramisele“), karistatakse mõlema puhul Ühendkuningriigis eluaegse vangistusega. Madalmaades on narkootikumide sissevedu 1. oktoobri 1928. aasta oopiumiseaduse (*Opiumwet*; *Stb.* 1928, nr 167) artikli 2 punktiga A selle seaduse artikli 10 lõike 5 kohaselt karistatav maksimaalselt kaheteistkümnendaastase vangistusega. Järelikult näeb Ühendkuningriiki ette karistuse, mis ületab Madalmaade õiguses samade tegude eest ette nähtud karistuse maksimaalse määra.

90. Eeltoodud arutluskäigust tuleneb, et minu hinnangul tuleb raamotsuse 2008/909 artiklit 25 tõlgendada nii, et vahistamismäärust täitev liikmesriik ei või pärast seda, kui ta on tagaotsitava tema tagasitoomise tagatise tingimusel üle andnud ning ajal, mil tal tuleb täide viia selle isiku vabadusekaotuslik karistus või vabadust piirav meede, seda karistust kohandada, et muuta see vastavaks karistusele, mis selles liikmesriigis oleks kõnealuse kuriteo eest mõistetud. Vaid raamotsuse 2008/909 artiklis 8 ja konkreetselt põhikohtuasja asjaolusid arvestades selle artikli lõikes 2 ette nähtud rangetel tingimustel võib kohtuotsuse teinud liikmesriigis mõistetud karistust kohtuotsust täitvas liikmesriigis vajaduse korral kohandada.

V. Ettepanek

91. Eelnevate kaalutluste põhjal teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata rechtbank Amsterdami (Amsterdami esimese astme kohus, Madalmaad) eelotsuse küsimustele järgmiselt:

1. Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsuse 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK) artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada nii, et tagatis – mille kohaselt isik, kelle suhtes on tehtud Euroopa vahistamismäärus kohtu alla andmiseks, tuuakse pärast ülekuulamist vahistamismäärust täitvasse liikmesriiki tagasi, et ta saaks seal kanda vabadusekaotust või täita vabadust piiravat julgeolekumeedet, mis on talle mõistetud vahistamismääruse teinud liikmesriigis – tähendab, et sellist tagasitoomist võib edasi lükata kuni ajani, mil lisakaristuse või -meetme suhtes on tehtud lõplik otsus, näiteks konfiskeerimisotsus, tingimusel et see otsus tehakse kriminaalmenetluses ning et see menetlusetapp puudutab sama kuritegu kui see, millega seoses on tehtud kõnealune Euroopa vahistamismäärus. Arvestades selle sätte eesmärki hõlbustada süüdimõistetute taasühiskonnastamist, tuleb vahistamismääruse teinud liikmesriigi pädevatel asutustel siiski teha kõik nende pädevuses olev, et selline tagasitoomine leiaks aset võimalikult lühikese tähtaja jooksul.
2. Nõukogu 27. novembri 2008. aasta raamotsuse 2008/909/JSK vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta kriminaalasjades tehtud otsuste suhtes, millega määratakse vabadusekaotuslikud karistused või vabadust piiravad meetmed, nende Euroopa Liidus täideviimise eesmärgil artiklit 25 tuleb tõlgendada nii, et vahistamismäärust täitev liikmesriik ei või pärast seda, kui ta on tagaotsitava tema tagasitoomise tagatise tingimusel üle andnud ning ajal, mil tal tuleb täide viia selle isiku vabadusekaotuslik karistus või vabadust piirav meede, seda karistust kohandada, et muuta see vastavaks karistusele, mis selles liikmesriigis oleks kõnealuse kuriteo eest mõistetud. Vaid raamotsuse 2008/909 artiklis 8 ja konkreetselt põhikohtuasja asjaolusid arvestades selle artikli lõikes 2 ette nähtud rangetel tingimustel võib kohtuotsuse teinud liikmesriigis mõistetud karistust kohtuotsust täitvas liikmesriigis vajaduse korral kohandada.